

УДК 633.88

Код UPOV: DIGIT_PUR

Методика

проведення експертизи сортів наперстянки пурпурової (*Digitalis purpurea* L.)
на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Digitalis purpurea* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 15 г.

2.3 Насіння має бути здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до завершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,45 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту, здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків, залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота рослин);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 100 рослин допускаються дев'ять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, по завершенню кожного такого циклу. Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідміннішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 1);
- Стебло: галуження (ознака 2);

- Суцвіття: за довжиною (ознака 13);
- Суцвіття: кількість квіток (ознака 14);
- Квітка: забарвлення віночка (ознака 17).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів наперстянки пурпурової

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорт-еталон
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS 3	низька	3	Зірочка
		середня	5	
		висока	7	
2. (*) QL	Стебло: галуження MS 3	відсутнє	1	Зірочка
		наявне	9	
3. PQ	Рослина: габітус VS, 3	прямий	1	Зірочка
		напіврозлогий	2	
4. (*) (+) QN	Рослина: кількість квітконосних пагонів MS 3	мала	3	Зірочка
		середня	5	
		велика	7	
5. QL	Стебло: опушення VS, 2	відсутнє	1	Зірочка
		наявне	9	
6. PQ	Стебло: забарвлення опушення VS, 2	сіре	1	Зірочка
		темно-сіре	2	
7. QN	Стебло: щільність опушення VS, 2	нещільне	3	Зірочка
		помірне	5	
		щільне	7	
8. PQ	Листок: за формою VS, 3	яйцеподібний	1	Зірочка
		яйцеподібно-ланцетний	2	
9. (+) QN	Листок прикореневий: за довжиною MS, 1	короткий	3	Зірочка
		середній	5	
		довгий	7	
10. (+) QN	Листок прикореневий: за шириною MS, 1	вузький	3	Зірочка
		середній	5	
		широкий	7	
11. (*) QL	Листок стебловий: пухирчастість VS, 3	відсутня	1	Зірочка
		наявна	9	
12. PQ	Листок стебловий: форма краю VS 3	суцільна	1	Зірочка
		хвиляста	2	
		зубчаста	3	
		зубчасто-зарубчаста	4	
13. (*) (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS 3	коротке	3	Зірочка
		середнє	5	
		довге	7	

1	2	3	4	5
14. (*) (+) MS QN	Суцвіття: кількість квіток	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	Зірочка
15. (+) QN	Квітка: віночок за довжиною	короткий	3	Зірочка
		середній	5	
		довгий	7	
16. (+) QN	Квітка: віночок за шириною	вузький	3	Зірочка
		середній	5	
		широкий	7	
17. (*) PQ	Квітка: забарвлення віночка	біле	1	
		рожеве	2	
		пурпурове	3	Зірочка
18. (+) QN	Плід (коробочка): за довжиною	короткий	3	Зірочка
		середній	5	
		довгий	7	
19. (+) QN	Плід (коробочка): за шириною	вузький	3	Зірочка
		середній	5	
		широкий	7	
20. (*) (+) QN	Рослина: час цвітіння	ранній	3	Зірочка
		середній	5	
		пізній	7	
21. (+) QN	Рослина: час досягання плодів	ранній	3	
		середній	5	Зірочка
		пізній	7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів наперстянки пурпурової

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано виконувати обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Стеблування
2	Бутонізація
3	Повне цвітіння
4	Плодоношення
5	Стигле насіння

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 70, середня – 70–120, висока – понад 120.

До 4. Рослина: кількість квітконосних пагонів, шт.

Мала – 1, середня – 2–3, велика – понад 3.

До 9. Листок прикореневий: за довжиною, см.

Короткий – до 15, середній – 15–20, довгий – понад 20.

До 10. Листок прикореневий: за шириною, см.

Вузкий – до 3, середній – 3–6, широкий – понад 6.

До 13. Суцвіття: за довжиною, см.

Коротке – до 50, середнє – 50–70, довге – понад 70.

До 14. Суцвіття: кількість квіток, шт.

Підраховують на головному суцвітті.

Мала – до 150, середня – 151–200, велика – понад 200.

До 15. Квітка: віночок за довжиною, см.

Короткий – до 4, середній – 4–5, довгий – понад 5.

До 16. Квітка: віночок за шириною, см.

Вузкий – до 2, середній – 2–3, широкий – понад 3.

До 18. Плід (коробочка): за довжиною, мм.

Короткий – до 8, середній – 8–12, довгий – понад 12

До 19. Плід (коробочка): за шириною, мм.

Вузкий – до 7, середній – 7–9, широкий – понад 9.

До 20. Рослина: час цвітіння, місяць (для Лісостепу).

Ранній – червень; середній – червень–липень; пізній – липень.

До 21. Рослина: час достигання плодів, місяць (для Лісостепу).

Ранній – липень; середній – липень – серпень; пізній – серпень.

9. Література

1. Лебеда А. Ф. Лекарственные растения: Самая полная энциклопедия / А. Ф. Лебеда. – М.: АСТ–ПРЕСС КНИГА, 2006. – С. 524–525.
2. Українська сільськогосподарська енциклопедія. – К., 1970. – Т 2. – С. 365.
3. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 289.
4. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області. / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К.: НБС НАНУ ім. М. М. Гришка. Дендропарк „Олександрія”, 2004. – С. 274.
5. Атлас лекарственных растений СССР. – М., 1962. – 702 с.